

ÇİN'İ ANLAMAK ÇİN İLE İŞ YAPMAK/4

2025'E DOĞRU ÇİN 16 ARALIK 2016

KONFERANS SONUÇ RAPORU

GİRİŞ

16 Aralık 2016 tarihinde Türk Sanayici ve İşadamları Derneği-TÜSİAD'ın İstanbul'da düzenlediği “Çin'i Anlamak, Çin ile İş Yapmak” başlıklı konferans, hem Türkiye-Çin ilişkilerinin genel görünümünü incelemek, hem de iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin ne yönde gelişebileceğine dair sağlıklı öngörülerde bulunmak için faydalı bir forum teşkil etmiştir.

Ana teması “2025'e doğru Çin” olarak belirlenen konferans, mevcut işbirliği ve yatırım ortamının gözden geçirilmesinin yanı sıra, Çin iş dünyasının Türkiye'de gerçekleştirebileceği yatırımlar; TÜSİAD üyelerinin Çin'de hayata geçirebilecekleri işbirlikleri ve yatırımlar; ayrıca Türk ve Çin iş dünyasının üçüncü ülkelerde başlatabilecekleri ortak girişimler konularında görüş alışverişi yapılmasına imkân vermiştir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin orta ve uzun vadeli ekonomi politikalarının ayrıntılı olarak değerlendirildiği konferans, 2016-2020 arasını kapsayan Çin'in 13'üncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın; 2013'te açıklanan ve Avrasya coğrafyasındaki çok sayıda ülkeyi ilgilendiren “Tek Kuşak – Tek Yol” projesinin, ayrıca Çin'in sanayi strateji

belgesi niteliğindeki “Made in China 2025” belgesinin irdelenmesini de sağlamıştır.

Konferansa Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi'nin bizzat katılması, Türkiye'nin Dışişleri ile Ekonomi bakanlıklarının da temsilci göndermiş olması, bu etkinliğin taşıdığı önem konusunda iyi bir gösterge olmuştur.

“Çin’i Anlamak & Çin ile İş Yapmak” Çin Konferansları - 4

16 Aralık 2016

Hoşgeldiniz Konuşmaları

Cansen BAŞARAN-SYMES

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı

Korhan KURDOĞLU

TÜSİAD Çin Network Başkanı; Ata Holding Yönetim Kurulu Başkanı

YU Hongyang

Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi

Açılış Oturumu (Ana Sponsor Temsilcileri)

Moderatör: **Hakan GÜLDAĞ**

Dünya Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni

XU Keen

ICBC Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı

Naz TÜRER

Çimtaş Grup Yönetim Kurulu Üyesi

Soru & Cevap

I. Oturum: Çin Ekonomisinde Yeni Normal ve 13. 5 Yıllık Kalkınma Planı’nın Yansımaları

(Çin Ekonomisinde Yeni Normal, 13. 5YKP, Made in China 2025, Bir Kuşak & Bir Yol)

Moderatör: **Dr. Zümrüt İMAMOĞLU**

TÜSİAD Başekonomisti

Prof. JIANG Shixue

Çin Sosyal Bilimler Akademisi Profesörü ve Yükselen Ekonomiler için Çin Topluluğu Başkan Yardımcısı

Dr. Vincent KOEN

OECD Ülke Çalışmaları Bölümü Direktörü

Dr. Altay ATLI

İstanbul Politikalar Merkezi Asya Çalışmaları Uzmanı

Soru & Cevap

II. Oturum: Çin’in Orta & Uzun Vadeli Ekonomi Politikaları Işığında Türkiye için Fırsatlar ve Zorluklar

Moderatör/Konuşmacı: **Noyan RONA**

Garanti Bankası Şanghay Baş Temsilcisi

Kamu Perspektifi

Cengiz Kamil FIRAT

T.C. Dışişleri Bakanlığı Genel ve İkili Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcısı

Mehmet Hakan AKGÜN

T.C. Ekonomi Bakanlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü, Asya ve Pasifik Ülkeleri Dairesi Başkanı

İş Dünyası Perspektifi

ZHOU Weijian

Lenovo Türkiye Genel Müdürü

Murat KOLBAŞI

DEİK Türk-Çin İş Konseyi Başkanı; Arzum Yönetim Kurulu Başkanı

YAN Feng

China Electric Power Equipment and Technology Co., Ltd Orta Doğu Baş Temsilcisi

Dr. Rıza KADILAR

Çin-Türk Araştırma Merkezi (ÇİTAM) Başkanı; Natixis Türkiye Kıdemli Ülke Müdürü ve Temsilcisi

Marco XU

Huawei Orta Asya ve Kafkasya Bölgesi Kurumsal İletişimden Sorumlu Başkan Yardımcısı

Soru & Cevap

Yönetici Özeti

“Çin’i Anlamak, Çin ile İş Yapmak” başlıklı dördüncüsü düzenlenen konferansın açılışında konuşan TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Cansen Başaran-Symes, Çin’in küresel ekonomide giderek artan ağırlığına dikkat çekmiştir. Aslında son beş yılda Çin ekonomisinin büyüme hızının yavaşladığı bir gerçektir; ancak bu durum bir gerileme değil, daha ziyade Çin ekonomisinin “yeni normal” olarak adlandırılan farklı bir dengeye oturması anlamına gelmektedir. Cansen Başaran-Symes, Çin’in mevcut ekonomik ve mali görünümünün, Pekin yönetiminin orta ve uzun vadeli hedefleriyle birarada değerlendirilmesinin yararına değinmiştir.

Başaran-Symes, Türkiye ile Çin arasındaki ticari ilişkileri ele alırken fırsatlar yanında zorlukların da var olduğuna dikkat çekmiştir. Bu çerçevede öne çıkan başlıklar, Türk vatandaşlarının karşılaştıkları vize alma zorlukları ve iki ülke arasındaki dış ticaret dengesinin Türkiye aleyhine işliyor olmasıdır.

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı’nın da değindiği gibi, gıda ve tarım ürünleri ticaretinin artırılması ve bu alandaki karşılıklı yatırımlar, Türkiye-Çin ticaret açığının kapatılmasında rol oynayacaktır. Bunun yanı sıra, yılda 120 milyon kişi ile dünyaya en çok turist

gönderen ülke olan Çin’den Türkiye’ye gelen turist sayısının artırılması, bunun için de kültür turizmi yanında, alışveriş, sağlık ve golf turizmi gibi alanlara yoğunlaşılması akılcı olacaktır.

Vize konusu ise iki devletin resmi düzeyde siyasal temaslarıyla çözümlenecek bir sorundur. **TÜSİAD üyeleri her iki tarafın resmi yetkililerine bu konunun önemini hatırlatmaya devam etmelidir.**

Cansen Başaran-Symes, 2015 rakamlarıyla 27,3 milyar dolar olan ticaret hacmiyle Çin’in Türkiye’nin iki numaralı ticaret ortağı olduğunu hatırlatmıştır.

Çin’in Türkiye ekonomisi için önemi bu düzeydeyken, Türkiye’nin Çin’in ticaret ortakları içinde ilk 15’te olmadığını vurgulamak gerekmektedir. **Başka bir deyişle, Türkiye-Çin ilişkileri asimetrik ve potansiyelin çok küçük bir bölümü kullanılmaktadır; geliştirilmesi hem mümkün, hem de arzulanan bir durumdur.** Bunun yollarının neler olacağı konferansta elde edilen bulgular ışığında değerlendirilmiştir.

Açılış konuşmacılarından TÜSİAD Çin Network Başkanı Korhan Kurdoğlu da Çin’in

dünya ekonomisindeki ağırlığı üzerinde durmuştur. Kurdoğlu'nun da vurguladığı gibi, Çin yatırım odaklı büyüme yöntemine ağırlık vermeye başladığı için kısa ve orta dönemde nispeten daha az, ama daha emin adımlarla büyüyecektir. Emtia piyasalarındaki talep artışında belirleyici bir etkiye sahip olan **Çin, Türkiye için öncelikli bir ülke ve değerli bir ortak olarak görülmelidir.**

Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Yu Hongyang konuşmasında genel olarak olumlu bir perspektif çizmiştir. Bununla birlikte, Türk tarafının dile getirdiği sorunlara özel olarak değinmediği de dikkat çekmiştir. Örneğin, Türk işadamlarının vize konusunda yaşadıkları sorunlar hakkında ne Büyükelçi Yu ne de daha sonra söz alan Çinli katılımcılar görüşlerini ifade etmişlerdir. **Bu durum, vize konusunda yakın zamanda bir kolaylaşmanın mümkün görünmediği, en azından Çin yönetiminin bu konuda henüz bir karara varmamış olduğu şeklinde yorumlanabilir.**

Büyükelçi Yu, son bir yıl zarfında Türkiye ve Çin devlet başkanlarının üç kez bir araya geldiklerini ve diğer resmi temasları hatırlatarak, Çin ile Türkiye arasındaki ticari ilişkilerin gelişmesinin en önemli şartını

üstü kapalı bir biçimde ortaya koymuştur. Konferans sırasında da dile getirildiği gibi, “Çin sizinle iş yaptığı için dostunuz olmaz; dostunuz olduğu için sizinle iş yapar”.

Bu açıdan, TÜSİAD üyelerinin Ankara nezdinde dikkatle takip etmeleri gereken olgu, Türkiye-Çin siyasi ilişkilerinin olumlu seyretmesini teşvik etmek yönünde olacaktır. Çin ile daha çeşitli ve derinlikli ticari ilişkilerin yolu, iyi siyasî ve diplomatik ilişkilerden geçmektedir.

Büyükelçi Yu Hongyang, bir yandan “siyasi karşılıklı güven” vurgusu yaparak; diğer yandan Çin'in Türkiye ticaretindeki “genelde ikinci, Asya ülkeleri arasında ise birinci” konumuna işaret ederek, ilişkilerin asimetrik yönüne bilhassa dikkat çekmiştir.

Yu, hızlı tren projesi, nükleer güvenlik işbirliği ve doğalgaz stoklama konularında iki ülke arasında sürdürülen işbirliğini hatırlatmıştır. Her iki devlet temsilcilerinin de bu alanlara işaret ettiğini dikkate alarak, **TÜSİAD üyelerinin bu konularda ortaklık imkânlarını araştırmaları yararlı olacaktır.**

Çin Halk Cumhuriyeti Büyükelçisi, Türkiye'nin son zamanlarda kullanageldiği “dünya

beşten büyüktür” söylemine nazire yaparak “1+1 ikiden büyüktür” ifadesini de kullanmış, böylelikle Çin ve Türkiye'nin işbirliğini geliştirmesinin küresel bir etki oluşturacağını ima etmiştir. Türkiye'nin her şeyden önce jeopolitik konumuyla Çin'in gözünde önem taşıdığını unutmamak gerekir. Bu açıdan, Türkiye'nin iç siyasetinde yaşanabilecek gelişmelerin Çin-Türkiye ilişkilerine etkisi her zaman marjinal olacaktır.

Çin ile yatırım ve ortaklık ilişkisine girecek TÜSİAD üyelerinin Türkiye-Çin ilişkilerinin sınırlarına hapsolmayarak, üçüncü ülkeler üzerinde de etki yaratacak projeler geliştirmelerinde fayda vardır.

“Uluslararası piyasalarda ya Çin'le birliktesiniz ya da Çin ile rakipsiniz” gerçekliği de bu bağlamda gözden kaçırılmamalıdır.

Açılış Oturumu

“Çin’i Anlamak, Çin ile İş Yapmak” konferansının açılış oturumunda, konferansın ana sponsorları olan ICBC adına bankanın Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Xu Keen ve Çimtaş Grup Yönetim Kurulu Üyesi Naz Türer, Dünya Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hakan GÜLDAĞ’ın moderatörlüğünde söz almışlardır.

Bu oturumda özellikle Hakan GÜLDAĞ’ın vurguladığı “Çin’e ilişkin Türkiye’de farkındalık yaratma” ihtiyacı üzerinde durmak gerekmektedir. Çin’in karmaşık yapısı, mevcut kalkınma durumu, dünya ekonomisindeki yeri, küresel inovasyona olan katkısı ve Çin’in toplam ihracatında yüksek teknoloji ürünlerin giderek daha yüksek bir pay oluşturduğu gerçeği Türkiye’de tam olarak kavranmış değildir. Bu durum da Türkiye-Çin ilişkilerinin potansiyelinin kullanılmasına engel oluşturmaktadır. **Farkındalık yaratma konusundaki eksikliği gidermek üzere TÜSİAD’ın çeşitli girişimlerde bulunma imkânları araştırılmalıdır.**

Son üç yıldır dünyanın en büyük bankası olan ve 43 ülkede faaliyet gösteren Industrial and Commercial Bank of China (ICBC) Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Xu Keen,

Türkiye’nin Çin tarafından sadece Türkiye olarak değil, coğrafi konumuyla ve etrafındaki geniş bölgeyle birlikte değerlendirildiğini vurgulamıştır.

Bu bakımdan, TÜSİAD üyelerinin Çin ile olan ortaklıklarında Türkiye’yi yakın çevresiyle birlikte değerlendirme fırsatı veren girişimlere ağırlık vermeleri yararlı olabilecektir.

ICBC Türkiye altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi için, ayrıca Çin firmalarının Türkiye’ye girmesi, Türk firmalarının da Çin’e girmesi konusunda yardımcı olma niyetindedir ve Türkiye’deki faaliyetlerini arttıracaktır.

Naz Türer ise, Çin’in çok hızlı değişen iş yapma ortamına dikkat çekmiştir. Türer’in aktardığı gibi, 15 yıl önce bisiklet hırsızlığından yakınan işçilerin artık özel arabaları için park yeri yokluğundan şikâyet ediyor olmaları, bu durumun bir özetidir. **Çin’in giderek zenginleşen orta sınıfı ve onun tüketim potansiyeli üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.**

Çin’in vize politikası, Çin’deki girdi maliyetlerinin artıyor oluşu ve ekonomik

ilişkilerin siyasal ilişkilerden derhal etkileniyor olması, Çin’de iş yaparken dikkate alınması gereken noktalardandır. Naz Türer’in de vurguladığı gibi, Çin’deki merkezi yönetimin ağırlığı ve sağlam idari yapısı gözlerden kaçırılmamalıdır. **Çin yönetiminin bir kere desteğini sağladıktan sonra, yabancı yatırımcılar bu ülkede faaliyetlerini neredeyse sorunsuz olarak yürütebilmektedir.**

Türer de Çin’in “yeni normal” büyüme politikasına değinerek, Pekin yönetiminin amacının “orta gelir tuzağına düşmeden, daha yavaş ama daha nitelikli bir büyüme” olduğunu vurgulamıştır. Bu çerçevede, Çin’de tasarruf güdüsünün çok güçlü olduğu ve bunun yatırımları yavaşlattığı gerçeği de akılda tutulmalıdır.

Naz Türer’in sözleri ışığında, ölçeklerin dev boyutta olduğu Çin’de iş yapmak isteyenler imalat sektörüne özel bir önem vermeli, ancak bu sektörde ucuz iş gücü bulacaklarını da düşünmemelidir. Bu bakımdan, endüstriyel otomasyona da önem verilmesi gerekir.

Üretilen ürünlerin tipi değişiyor olsa da, Çin dünyanın atölyesi olmaya devam edecektir.

Her durumda, Çin ile işbirlikleri kurmakta çekimser davranılmamalı; Çin tarafına güvensizlik duyulmamalı ve ortaklıklarda kontrol hissesi için ısrarcı olunmamalı; düşük segmentte ürün ya da hizmetlerle Çin’e gidilmemeli; Türkiye’de bir iş en iyi nasıl yapılıyorsa, Çin’de de o yöntemlere başvurulmalı; ürün gamı artırılmalı; yatırıma girişmeden önce yatırım yapılacak yerde tedarik zincirinin ne durumda olduğu, ayrıca yerel teşviklerin sürekliliği dikkatle incelenmeli ve “yabancıya bakışı sınanmamış bölgelerde yatırım yapmamalıdır”. Üstelik Çin’de yatırım yapmanın tüm Doğu Asya’ya ulaşmanın bir aşaması olduğu da dikkate alınmalıdır.

Naz Türer, Çin’de iş yapmaya hazırlanan iş insanlarına, Çin’e ne kadar değer katarlarsa, Çin’in de onlara o kadar değer vereceğini de hatırlatmıştır.

Birinci Oturum

“Çin Ekonomisinde Yeni Normal” temalı birinci oturum, TÜSİAD Başekonomisti Zümrüt İmamoğlu’nun moderatörlüğünde, Çin Sosyal Bilimler Akademisi’nden Jiang Shixue, OECD Ülke Çalışmaları Bölümü Direktörü Vincent Koen ve İstanbul Politikalar Merkezi Asya Çalışmaları Uzmanı Altay Atlı’nın katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir.

Oturumda genel olarak, Çin ekonomisinin son yıllarda bir önceki döneme göre daha düşük büyüme oranları kaydetmesini bir olumsuzluk olarak değil, bir normalleşme olarak görme eğilimi ortaya çıkmıştır. Çin’de iç tüketimin artması ve hizmet sektörünün gelişmesi de bu “normalleşme” tablosunun bir parçasıdır.

Üstelik Çin ekonomisinin gelişmişlik düzeyi, örneğin yirmi yıl öncesine göre çok daha yüksektir; dolayısıyla katılımcılar, büyüme oranlarının nispeten düştüğü gerçek olsa da, GSYH’deki nominal artışın halen önemli rakamlara karşılık geldiğini hatırlatmışlardır. Konuşmacıların bir kısmı bu çerçevede, büyüme oranlarındaki düşüşün yabancı yatırımcıları ürkütmemesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Oturumdaki konuşmalardan da ortaya çıktığı gibi, Çin yönetiminin resmî tutumu,

Çin ekonomisinin geleceği hakkında kötümser senaryolar yazılmasına karşı durmaktır. Pekin yönetimi, Çin’in ekonomik büyümesinin giderek daha sağlam bir zemine oturduğunu, iç tüketimin giderek ağırlık kazandığını, Çinlilerin orta sınıflaşp kentsel bir nüfusa dönüştüğünü öne çıkarmayı tercih etmektedir. Çin yönetimi ve onun adına söz alanlar, “Çin ekonomisi yönetiminin dünyada az bulunur bir istikrara sahip olduğu” iddiasını Çin’in güçlü yanlarından biri olarak vurgulamaya özen göstermişlerdir. Ancak yine konuşmacıların belirttiği gibi, Çin yönetimi dahi ülkede zenginliğin daha dengeli dağıtılması ve sosyal adaletsizlik sorunlarının çözülmesi gerekliliğini teslim etmektedir.

Katılımcılar, Çin’de tasarruf alışkanlığının çok yaygın ve köklü olduğunu vurgulamış; ancak bunun iç tüketimi henüz düşünülmediği kadar arttırmadığının altını çizmişlerdir. Bu tasarruf alışkanlığının Çin ekonomisi için bir tür sigorta değeri taşıdığı da öne sürülmüştür. Çin’in öngörülebilir gelecekte küresel büyümenin yönlendiricisi olarak kalacağı düşüncesi de tüm katılımcılar tarafından paylaşılan bir görüş olmuştur.

Oturumdaki konuşmacılar, Çin ekonomisindeki olası sorun alanlarına da

değmişlerdir. Özellikle özel sektörün borç stoğu artışının altı çizilmiştir. Oturumdaki konuşmalardan anlaşıldığı üzere, Çin yönetimi, ülkedeki ekonomik tercihlerin spekülasyondan uzak bir anlayışla gerçekleştirildiği, dolayısıyla borç stoğu artışının bir endişe kaynağı olmadığını görüşündedir. Yabancı gözlemciler ise, Çin'deki yatırımların önemli bir kısmının kamu tarafından gerçekleştirildiğini, zaman zaman kârlılık oranı düşük ve siyasi tercihleri yansıtan yatırımların varlığını da gündeme getirmişlerdir. Çin'i dışarıdan gözlemleyen uzmanlar, borçluluk oranının yüksekliğinin küçümsenmeyecek bir risk oluşturduğunun altını çizmiştir.

Çinli yöneticilerin ülkede yaşanan çevre sorunlarının farkında oldukları, tüm konuşmacılar tarafından vurgulanmıştır. Gerçekten de ülkedeki orta ve uzun vadeli en büyük ekonomik zorlanma ekolojik sorunlardan kaynaklanacaktır. Bu bakımdan, **Çin'e yatırım yapma niyetindeki girişimcilerin faaliyetlerini "çevre dostu" projeler ve uygulamalar ile birleştirmeleri Çin yönetimi nezdinde olumlu yankılanacaktır.**

Çin yönetiminin benimsediği ve 2016-2020 arasını kapsayan 13'üncü Beş Yıllık Kalkınma

Planı'nda çevre sorunlarıyla mücadele, bölgeler arası kalkınma farklılıklarını gidermek ve iç tüketimi desteklemek ile birlikte temel hedef olarak benimsenmiştir. **Çin yönetiminin bu tür planları büyük ölçüde sapmaya uğramadan hayata geçirdiğini vurgulamak gerekmektedir.**

Konuşmacılar, Çin ekonomisi için yakın vadeli en büyük belirsizliğin 20 Ocak 2017'de Beyaz Saray'a yerleşen Donald Trump'ın benimseyeceği Çin politikası olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak katılımcıların da belirttiği gibi, Trump'ın küresel ekonominin gerçeklerini göz önüne alarak Çin hakkında çok keskin bir politika değişikliğine gitmeyeceği; ancak Çin ile anti-dumping başta olmak üzere pek çok konuda sıkı bir pazarlığa gireceği tahmin edilebilir. Her durumda, dünyanın birinci ve ikinci büyük ekonomilerinin pek çok bakımdan karşılıklı bağımlılıklar içinde olduğunu bu çerçevede akılda tutmak gerekmektedir.

Çin ekonomisinin gelişimi, dünya ekonomisini genel olarak içine düştüğü durgunluktan çıkarma potansiyeline sahiptir. Konuşmacılar, ABD dâhil dünyadaki her yönetimin bu gerçeği göz önünde tutması gerektiğini ifade etmişlerdir.

İkinci Oturum

“Türkiye için Fırsatlar ve Zorluklar” temalı ikinci oturuma konuşmacı olarak Dışişleri Bakanlığı Genel ve İkili Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcısı Cengiz Kamil Fırat, Ekonomi Bakanlığı Asya ve Pasifik Ülkeleri Dairesi Başkanı Mehmet Hakan Akgün, DEİK Türk-Çin İş Konseyi Başkanı Murat Kolbaşı, Çin-Türk Araştırma Merkezi Başkanı Rıza Kadılar, Lenovo Türkiye Genel Müdürü Zhou Weijian, CET Co. Ltd. Ortadoğu Baş Temsilcisi Yan Feng ve Huawei Orta Asya ve Kafkasya Bölgesi Kurumsal İletişimden Sorumlu Başkan Yardımcısı Marco Xu katılmıştır.

Bu oturumda çeşitli Çin firmalarını temsil eden katılımcılar, genel olarak Türkiye’nin potansiyeline inandıkları için buradaki yatırımlarına devam edeceklerini ifade etmişlerdir.

uygulanacağına güvenmek yerindedir. Çin 2016-2020 döneminde yıllık yüzde 6,5’lik bir büyüme oranı öngörmüş ve kentli nüfus oranının da bu zaman zarfında yüzde 60’a ulaşacağını tahmin etmiştir. Bu bağlamda önümüzdeki beş yılda Çin yönetimi 50 milyon kişiye istihdam yaratmak durumundadır.

Elbette, konuşmacıların da değindiği üzere, **Çin’de ekonomi planlarının uygulanmasıyla ilgili rakamların gerçek durumu mu, yoksa resmi olarak kabul gören durumu mu yansıttığı konusunda bir takım kuşkular olduğu da doğrudur.** Örneğin, Çin makamları tarafından sağlanan işsizlik oranları sadece kentli nüfusu kapsamakta; 600 milyon kişiyi bulan kırsal nüfus bu hesaplamalarda yok sayılmaktadır.

Oturumun moderatörü olan Garanti Bankası Şanghai Baş Temsilcisi Noyan Rona da, Çin hakkında uzun yıllara dayanan deneyimleri ışığında genel bir değerlendirme yapmıştır.

Katılımcılar, Çin ekonomisindeki devlet ağırlığını ve planlı ekonomi gerçeğini de vurgulamışlardır. **Bu kapsamda, Pekin yönetimi tarafından kabul edilmiş plan ve projelerin büyük ölçüde olduğu gibi**

Oturumda da gözlemlendiği gibi, Dışişleri Bakanlığı’na göre **Türk iş dünyası Çin’in gelecek kurgusunu iyi anlamalıdır.**

Bakanlık iki ülke arasında giderek hızlanan bir yakınlaşma olduğunu teyit etmektedir. Bu eğilim yeni de değildir; daha 2010 yılında Çin ve Türkiye birbirlerini stratejik işbirliği ortağı ilan etmişler, üst düzey istişare mekanizmaları oluşturmuşlardır.

Önümüzdeki otuz yıllık bir dönemi kapsayan ve Türkiye'nin de "Orta Koridor" projesini entegre etme arzusunda olduğu "Tek Kuşak, Tek Yol" projesinin, Türkiye-Çin ilişkileri için itici bir güç olabileceği katılımcılar tarafından bu çerçevede vurgulanmıştır. Mayıs 2017'de düzenlenecek olan "Tek Kuşak, Tek Yol" zirvesi ikili ilişkiler için büyük önem taşımaktadır. **Bu zirvenin TÜSİAD tarafından yakından takip edilmesi yararlı olacaktır.**

"Tek Kuşak, Tek Yol" projesi, Trans-Hazar bağlarının geliştirilmesi yanında modern ipek yolunun hayata geçirilmesi anlamına gelmektedir. Burada söz konusu olan sadece Türkiye ile Çin arasındaki bağların geliştirilmesi değildir, tüm Avrasya coğrafyası hesaba katılmalıdır. Böylesi geniş bir coğrafyayı kapsıyor olması bu projeyi daha da cazip kılmaktadır. Örneğin, Türkiye'nin "Orta Koridor" önerisi hayata geçirildiğinde, deniz taşımacılığıyla ortalama 40 gün süren mal nakliyatı demiryoluyla 15 günde sağlanabilecektir.

Ancak katılımcıların da belirttiği gibi, projenin büyüklüğü beraberinde bir takım kırılganlıklar da getirmektedir. Projeye dâhil olacak bazı ülkelerin çalkantılı coğrafyalarda bulunduğu malumdur.

Oturumdaki konuşmacılar havayolu ulaşımında THY'nin Çin'den sefer sayısı ve hedef şehirlerin artırılması talepleri olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak Çin bu konuda çok olumlu bir tavır sergilemediğinden, **yatırımlarda deniz, kara ve demiryolu ulaşımını esas almak akılcı olacaktır.**

Dışişleri Bakanlığı'nın da teyit ettiği gibi, iki ülke arasında sık sık üst düzeyde siyasi temaslar gerçekleştirilmektedir. Bu resmi temaslarda TÜSİAD üyelerinin mümkün oldukça görünür olması gerekir.

Türkiye tarafı, Çin'le ilişkilerin sürdürülebilir olması esasları üzerinde de durmaktadır. **T.C. Dışişleri Bakanlığı büyükelçilik düzeyinde bir "İpek Yolu Özel Temsilcisi" makamı ihdas etmiştir. Bu temsilci ile iş dünyasının eşgüdümlü hareket etmesinde yarar vardır.**

Dışişleri ve Ekonomi Bakanlıkları, Türk sermaye sahiplerinin Çin'e yatırım yapmaktan çekinmemelerini ve iki ülke ilişkilerinin daha da gelişeceği konusunda şüphe duymamalarını söylemiştir. Bu kapsamda ICBC'nin Türkiye'ye gelmesi; 2011 yılından bu yana Türkiye'de temsilcilik ofisi olarak faaliyet gösteren Bank of China'nın

yakın zamanda bankacılık faaliyetlerine de başlayacak olması; Huawei'nin Çin dışındaki üçüncü büyük araştırma-geliştirme merkezinin Türkiye'de kurulmuş olması; Çin'in bir kamu iktisadi kuruluşu ve dünyanın en büyük lojistik işletmelerinden birisi olan COSCO'nun, Türkiye'nin en fazla konteynır elleçleyen üçüncü limanı olan (İstanbul-Ambarlı'daki) Kumport'u satın alması somut göstergelerdir.

Ekonomi Bakanlığı temsilcisinin de vurguladığı üzere, 30 Kasım 2016 tarihinde TCMB ile Çin Merkez Bankası arasında 450 milyon TL'lik ilk swap işleminin gerçekleştirilmiş olması da gelecek için ümit vericidir. Her iki ülke de, kendi aralarındaki ticaretin yerel para birimleri üzerinden yapılmasına sıcak bakmaktadır.

T.C. Ekonomi Bakanlığı, Çin yönetiminden tarım ürünleri ticareti konusundaki süreçlerin hızlandırılmasını talep etmektedir. Bu kapsamda kiraz, limon, nar, antepfıstığı ve süt ürünleri öne çıkmaktadır. İki ülke arasında Gıda Güvenlik Antlaşması da Nisan 2013'te imzalanmıştır. Çin'de yürürlükte olan kurallar uyarınca tarım ürünleri için sertifikasyon süreçleri ve ithalat risk analizleri uzun sürmektedir, **ancak TÜSİAD üyelerinin**

yine de gıda ticaretinin çeşitlendirilmesi için uğraşmaları yerindedir.

Çin'in Türkiye'deki yatırımları da kamu tarafından teşvik edilmektedir, bu kapsamda Edirne-Kars Hızlı Tren projesi, nükleer enerji, yenilenebilir enerji üretimi, madencilik alanları önem taşımaktadır.

Kamu sektörü yıllık 330 bin kişi düzeyinde kalan Çinli turist sayısının artırılmasını da bir öncelik olarak dile getirmiştir ve özel sektör de bu kanaattedir. Konuşmacıların hatırlattığı gibi, Çinli turistlerin kişi başına bıraktıkları döviz yüksek bir oran ifade etmektedir. Dolayısıyla bu alanda ilişkilerin gelişmesinin Türkiye'nin yararına olacağı açıktır.

Oturumda da dile getirildiği gibi, **turist sayısının artırılması konusunda sektörün kendini "Çinli turiste göre" adapte etmesi gereklidir.**

Katılımcılar bu bağlamda Çinli turistler için "deniz-kum-güneş" tatillerinin cazip olmadığını ifade etmişlerdir. **Bu nedenle kültür turizmi üzerinde durulmalı, Çinli turistlere yönelik örneğin Türkiye-Yunanistan arasında ortak programlar uygulanmalıdır.**

Çin’de bir Türkiye turizm ofisinin hayata geçirilmesi de acilen ele alınmalıdır. Katılımcıların değindiği gibi, Çin’deki acenteleri ve Türkiye’de Çinli firmalarla çalışan acenteleri bir çatı altında toplamak üzerinde de durulmalıdır. Tek elden yönetim ve koordinasyon, Çin yönetiminin çalışma tarzına uygundur ve turizm bağlarının sıkılaşması ve netleşmesini sağlayacaktır.

Türkiye’de Çince bilen turizm rehberlerinin yetiştirilmesi, turistlere hizmet veren mekânlarda (müze, restoran, havaalanı vb.) Çince açıklamalara yer verilmesi, yeme-içme sektörünün Çinlilerin yemek alışkanlıklarına uygun şekilde yeniliklere gitmesi faydalı olacaktır.

Konuşmacılar, 2018 yılının Çin yönetimi tarafından “Türkiye Turizm Yılı” ilan edilmiş olmasına da dikkat çekmişlerdir.

Ekonomi Bakanlığı, rekabetçi ve katma değeri yüksek ürün ve hizmetlerle ve e-ticaret kanalıyla Çin piyasasında varlık göstermek gerektiği düşüncesindedir. Oturumda ifade edildiği gibi, yatırım yapılması gereken alanlar kimya sektörü, mücevherat, otomotiv ve otomotiv yan sanayi, ayrıca inşaat malzemeleri olarak sıralanabilir.

Ekonomi Bakanlığı’nın hazırladığı Çin Eylem Planı da TÜSİAD tarafından dikkate alınmalıdır. Bu planda yer alan “Türkiye’de bir Özel Çin Ekonomik

Bölgesi kurulması” önerisi özellikle dikkat çekicidir.

Oturumda Türkiye’de hâlihazırda 750’ye yakın Çin firması faaliyet gösterdiği dile getirilmiş, Çin’de faaliyet gösteren Türk firma sayısının ise 100 civarında olduğu söylenmiştir. Bu firmalar, hem kendi aralarında, hem de karşılıklı olarak birbirinden kopuktur. **Bundan sonraki süreçte Türk ve Çin firmaları arasındaki iletişimin artırılması faydalı olacaktır.**

Bu firmaların gerçekleştirecekleri işbirliklerinde Asya Altyapı Yatırım Bankası’nın, Asya Kalkınma Bankası’nın ve İpek Yolu Fonu’nun imkânları yararlı olabilecektir. **Söz konusu fonlardan yararlanma imkânları araştırılmalı ve öğrenilmelidir. Bu konuda TÜSİAD’ın üyelerini bilgilendirmek için bir yöntem geliştirmesi faydalı olacaktır.**

Konuşmacıların da vurguladığı gibi, ileri teknoloji alanında unicorn olarak tabir edilen piyasa değeri milyar doların üstünde 36 firma Çin’de bulunmaktadır. Aynı şekilde, dünyadaki 27 finansal teknoloji alanındaki unicorn firmadan da 9’u Çinlidir.

Bu bağlamda, **Çin’deki yeni yatırımlarda yüksek teknoloji alanına yönelmek** akılcı bir tercih olacaktır.

Türk firmaların iyi eğitilmiş insan malzemesini Çin’deki yatırım ve ortaklıklarında kullanmaya özen göstermelidir.

Türkiye ve Çin’de karşılıklı algıların geliştirilmesi de önem taşımaktadır, örneğin Türk kahvesi gibi bir takım Türkiye menşeli ürünlerin Çinlilerin günlük hayatına sokulması ilişkilerin sürdürülebilir olması için önemlidir. Aynı şekilde, İstanbul’da bir Chinatown oluşturulması da incelemeye değer bir fikirdir.

Oturumdaki konuşmalardan anlaşıldığı kadarıyla, **Türkiye iş dünyasının Çin basın ve üniversite dünyasıyla ilişkilerini geliştirme ihtiyacı vardır,** örneğin Çin’de yüksek eğitim alanına yatırım yapmanın yolları araştırılmalıdır.

İki ülke arasında şimdiye kadar imzalanmış antlaşmaların toparlanıp kolaylıkla ulaşılır hale getirilmesi de TÜSİAD tarafından öngörülebilir.

Basın Yansımaları

“Çin’i Anlamak, Çin ile İş Yapmak” başlıklı konferans, Türkiye medyasında belirli ölçülerde yer bulmuştur. Bu kapsamda elektronik basında 216, yazılı basında 35, görsel basında ise 2 haber yayınlandığı tespit edilmiştir. Basın taramasından elde edilen sonuçlara göre, Türkiye basını söz konusu etkinliğe özellikle TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Cansen Başaran-Symes’in konuşması çerçevesinde yer vermiştir.

Basında çıkan haberlerde öncelikle Türkiye'nin Çin için yatırım yapmaya cazip bir ülke olduğu vurgulanmış, örneğin Huawei'nin bir araştırma-geliştirme merkezini Türkiye'de konuşturduğuna dikkat çekilmiştir.

Türkiye basını 2018'in Çin'de "Türkiye Turizm Yılı" ilan edildiğini önemle vurgulamıştır. Son iki yılda düşüş eğilimine giren Türkiye'deki toplam turist sayısının Çinli turistler sayesinde yeniden yükselme eğilimine gireceği umudunu da bu bağlamda dile getirmiştir.

Aynı şekilde, Türkiye'nin "modern ipek yolu" kapsamında önemli bir geçiş noktası olabileceği konusu basında öne çıkarılmış; Çin'in "Tek Kuşak, Tek Yol" projesinde eğer

Türkiye “orta koridor” rolünü oynayabilirse, ülkede önemli istihdam artışının gerçekleşeceği vurgulanmıştır.

Özet olarak, söz konusu konferans ve Türkiye-Çin ilişkilerinin geleceğine dair yapılan tartışmalar, Türk basınında özellikle Türkiye'nin muhtemel ekonomik kazançlarının altı çizilerek haberleştirilmiştir. Toplantıyla ilgili haberlerin dili büyük ölçüde olumlu ve geleceğe dair umutludur. Çin'deki iş ortamının giderek geliştiği ve çeşitlendiği vurgulanmıştır. Çıkan haberlerden, Türkiye basınının Çin'in dünya ekonomisindeki yeri ve ağırlığı konusunda giderek bilinçlendiği de gözlemlenmiştir. Aynı şekilde, Çin'in Türkiye ekonomisi ve ticareti üzerindeki etkisine de çıkan haberlerde vurgu yapılmıştır.

Haberlerde en çok vurgulanan hususlardan biri, “TÜSiAD’ın Çin’e vize kolaylığı konusunu hatırlattığı” konusudur. Vize konusunun öne çıkarılması, yabancı ülkelere seyahatte Türk vatandaşlarının sık sık karşılaştıkları vize sorununun toplumun zihninde işgal ettiği yerin bir yansımasıdır. **TÜSiAD’ın bu soruna bir çözüm bulunması için en üst düzeyde çaba sarf ettiğinin basında vurgulanması, kamuoyunda olumlu bir yankı bulmuştur.**

China declares 2018 'Turkey Tourism Year'

China has declared 2018 as its "Turkey Tourism Year," in a move expected to boost ties between the two countries, Chinese Ambassador to Ankara Yu Hongyang said on Dec. 16.

China has declared 2018 as the "Turkish Tourism Year" in China. This will increase the friendship between the two countries," Hongyang said at an event hosted by the Turkish Business and Industry Association (TÜSIAD) in Istanbul. He added that relations between the two countries have entered a period of "maturity and stability," which gave fresh development opportunities. TÜSIAD head

Cansen Başaran-Symes also underlined the importance of tourism relations between the two countries. 'China has become the country that sent the most tourists abroad with 120 million people in 2015. The number of tourists going abroad in the next five years is estimated to reach 600 million. This is a very high figure. The rapidly growing Chinese population is in search of better quality products and services. Accordingly, besides

cultural tourism, different tourism areas such as shopping tourism, health tourism and golf tourism are becoming very popular among the Chinese people. Any efforts to attract Chinese tourists in these areas will create tremendous added value to the tourism sector in 2017," she said.

Currently, Turkish Airlines flies to five cities in China and this number is expected to increase, according to officials.

Turizm Aktüel, 01.01.2017

Turkish Business and Industry Association (TÜSİAD) head Cansen Başara Symes speaks during a conference in the Mediterranean province of Alanya

Turkish investors want ease on visas to China

ISTANBUL

Turkey's top business organization has called for an easing of visa procedures by China, in order to boost bilateral economic and trade ties.

"Since 2016, much tighter visa procedures have been introduced by China for Turkish citizens, and it has become more difficult for Turks to obtain visas," Turkish Business and Industry Association (**TUSIAD**) head Can-

China is Turkey's second largest trade partner with a trade volume of more than \$27.3 billion in 2015, she noted.

CHINA on page 10

CHINA on page 10

Hurriyet Daily News, 17.12.2016

Cin 2018'i Türk turizm yılı ilan etti

ÇİN'İN Ankara Büyükelçisi Yu Hongyang, ülkesinin 2018'i Çin'de Türk turizm yılı ilan ettiğini bildirdi. Hongyang, bunun iki ülke arasındaki dostluğu artıracağını kaydetti. **TUSİAD** Başkanı Cansen Başaran-Symes, Şubat 2016'dan bu yana istenen ek taleplerle Çin vizesi alınmanın daha zorlaştığına dikkat çekti.

Vatan Gazetesi, 17.12.2016

2018, TÜRKİYE YILI İLAN EDİLDİ
120 milyon Çinliye
'Türkiye'ye gidin'
denilecek

Türkiye ile Çin'in iş birliğini geliştirmek için toplantı düzenleyen TUSİAD, ilişkinin geliştirilmesi için vize kolaylığı talep etti. Çin'li Büyükelçi ise 2018'i Çin'de Türk yılı ilan ettiklerini söyledi.

Çin ile ticari ilişkileri geliştirmek için kolları sıvayan Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), "Çin'in Anlamak ve Çin ile İş Yapmak" başlıklı konferansı düzenledi. Toplantıda konuşan TÜSİAD Başkanı Cansen Başaran-Symes Türkiye ve Çin arasındaki iş birliğini daha üst seviyeye ulaşması, Çinli ticaret ve yatırım ilişkilerini ivme kazanması açısından Yive Kolaylaştırma Anlaşmasında sürecin hızlanması çok önemediklerini söyledi. Symes, "Ancak şubat 2016'dan bu yana Çin tarafından Türkiye vatandaşlarına uygulanan yive prosedürlerine ek talepler getirildi, yive almak daha zor ve uzun bir hale aldı" dedi.

lendirilmesi gerektiğini ifade etti. 2015 yılın-
da 120 milyon Çinli turist dünyaya açıldığını
an, omuzumuzu 5 yıl bu sayının 600 milyona
ulaşacağını belirtti. Çin'in Ankara Büyükelçiliği'nde
Yu Hongyang da 2018 yılında Çin-Türk turizm vir-
yan ettiğini söyledi. Hongyang, bunun için
eylem arandığını dostluğu artırmanın bellete-
rek "Zenginleşen Çinli nüfus, daha kaliteli
ürün ve hizmetler arıyor içersinlerde. Çin
turizmi, alveriş, sağlık, çok turizmi gibi
alanlar oldukça popüler durumda" dedi.
Çin'den bu alanlarda turist çekmek yönünde
yapılacak çalışmalar 2017 yılında turizm sek-
törüne çok büyük katma değer oluşturacak.

Türkiye Gazetesi, 17.12.2016

TÜSİAD'dan Çin'e vize kolaylığı çağrısı

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Başkanı Cansel Başaran-Symes, Türkiye ve Çin arasındaki işbirliğinin vine kolaylaştırma anlaşmasıyla daha da hızlanacağını söyle-

Para takasına vurgu
Türkiye ve Çin arasındaki ticaret hacmini artırmak amacıyla 2012'de

[illegible]

Çinli firmalar: Türkiye'ye davet etti
Geçen yıl 27,3 milyar dolar; 2016 yılının 10 ayında ise 23,4 milyar dolarlık ticaret hacmiyle Çin'in, Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olduğu belirtildi.

[illegible]

Dünya Gazetesi, 17.12.2016

Türkiye, İpek Yolu'nda orta koridor olmalı

TÜRK Sanayicileri
ve İşadamları Derneği
(**TÜSİAD**), üyelerinin
katılımıyla İstanbul'da
'Çin'i anlamak' başlıklı
bir konferans düzenledi.
Açılıшта konuşan **TÜSİAD**
önemli ölçüde etkileyecek
olan bu dev proje içinde,
Türkiye de tarihi İpek
Yolu'nun devamı olan
Orta Koridor çerçevesinde
mutlaka yer almalıdır"
diye konuştu.

Başkanı Cansen Başaran Symes, Çin tarafından ortaya konulan 'Bir Kuşak Bir Yol' projesinin Türkiye'nin ekonomik ve rekabet gücünü önemli ölçüde artıracağına dikkat çekti.

VİZE SIKINTISI

Symes, "Bu projeyi hayata geçirmek için oluşturulan Asya Altyapı Yatırım Bankası'na Türkiye de kurucu üye olarak katıldı. Pek çok ülke ekonomisini

Çinli turist sayısının her geçen yıl arttığını da belirten Symes, bu alanda girişimciler için büyük fırsat bulunduğunu kaydetti. Symes, "Çinli nüfus, daha kaliteli ürün ve hizmetler arayışı içerisinde" şeklinde konuştu. **TÜSİAD** Başkanı ayrıca, Türkiye'nin ikinci büyük ticari ortağı haline gelen Çin'in vize prosedürlerinde yenilemeye gitmesi gerektiğini sözlerine ekledi. Sayın **BASÇI**

Sözcü Gazetesi, 17.12.2016

Sonuç

Çin ile Türkiye'nin ekonomik ve ticari ilişkileri, her iki tarafın da birbirinden bir şeyler öğrendiği bir süreçtir. Bundan sonraki dönemde **TÜSİAD'ın Çin konusundaki toparlayıcı ve genel konferansların yanı sıra, örneğin turizm gibi spesifik konularda daha dar kapsamlı, ama sık toplantılar düzenlemesi yararlı olacaktır.** Ayrıca, değişik sektörler bağlamında Çin'deki iş pratiğinin aktarılması için de toplantılar tasarlanabilir. Çin piyasası zorlu bir piyasadır ve Çin'de iş yapmaya hazırlanan bir firmanın insan malzemesine yatırım yapması da gerekmektedir. Çin'de yapılacak faaliyetlerin uzun vadeli planlanması gerektiği ortadadır.

Türkiye-Çin ilişkileri her şeyin mümkün olduğu ama hiçbir şeyin çok kolay olmadığı bir alandır. Türkiye ve Türk iş dünyası eğer

zamanın ruhunu yakalamak istiyorsa, pek çok konuda ezber bozan bir ülke olan Çin'i takip etmek ve bu konudaki bilgilerini çeşitlendirmek zorundadır.

21. yüzyılın iş ve diplomasi ortamı, 20. yüzyıldan miras pek çok ön kabulün geçersiz kaldığı koşullarda şekillenmekte ve dünyanın ekonomik ve stratejik ağırlık merkezi Doğu Asya'ya kaymaktadır. Avrupa-Atlantik bölgesinin taşıdığı önemin Asya-Pasifik bölgesi lehine değişmekte olduğu gerçeği göz ardı edilerek yapılacak hiçbir orta ve uzun vadeli hesabın tutmayacağı da açıktır. Türk iş dünyasının geleceğinin de bu gerçeğe tâbi olduğu, "Çin'i Anlamak, Çin ile İş Yapmak" konferansıyla bir kez daha ortaya konmuştur.

ORTAKLIĞINDA / IN PARTNERSHIP WITH

ANA SPONSORLAR / MAIN SPONSORS

MEDYA SPONSORLARI / MEDIA SPONSORS

KATKILARIYLA / WITH THE CONTRIBUTION OF

#tüsiadçinkonferansı #tusiadchinaconference

TUŚIAD